

הסתדרות, הציג בראש הרשימה איש עדות-המיוזרה — נחל כישלון.

נראה כי רובם של בני "עדות-המיוזרה" אינם רוצים בנציגים מבני עדותיהם, ואינם רוצים שירחיבו את הדיבור עליהם ועל בעיותיהם הנפרדות. הם רוצים להיכלל באומה משותפת גדולה ולהיטמע בה. הם זקוקים לכך ושואפים לכך בכל נימי נפשם.

כי ציבור זה טובל מתחושה עמוקה של חוסר-השתייכות. חלק גדול מהאצולה והמדינה-המיוזרה שלו נשאר באירופה, ולא הגיע ארצה. התרבות וההגות המיוזרה שבה גדל, התמטטה והתפרקה בהתנגשות עם המציאות הישראלית. בחברה הישראלית החדשה, כל דבר "מערבי" הוא עליז, וכל דבר "מיוזרח" נחות. בני "עדות-המיוזרה" שקיבלו סולם-ערבים זה ומוזדהים עימו, בונים לעצמם אין הם יכולים להתגאות אף בתכונות החיוביות ביותר שלהם. הם מתביישים בהגיוני הציבורי הנכון, הספרדי-ערבי, השגור בפייהם. ומשתדלים לאמץ לעצמם את היגיוני האשכנזי הממוטט. הם מתביישים במוסיקה העממית שלהם, שהיא חלק מן המוסיקה הערבית, ומתענים בקליט צרטים של כהנא.

במדינה שהיא, כחזון החווה, חלק מן החומה האירופית נגד הכארכאיות האסיאתיות, נק' דני בני עדות-המיוזרה למשבר נפשי עמוק. הם באו מן הארצות ה"כארכאיות", אבל הם לא רצו להזדהות עימן. הם רצו להזדהות עם התרבות השלטת, עם המעמד "העליון" כ"מדינה."

מזום כך הם זקוקים לאישור מתמיד שהם אכן שייכים לעם-המולדה. לעם נשגב ונעלה. שפעורה תהום בינם ובין הערבים. הלאומנות הקיצונית ביותר היא לגביהם צורך נפשי עמוק. פיתרון יחידי למשבר-ההשתייכות.

בני עדות-המיוזרה זקוקים לבגין, יותר מאשר זקוק לבגין להם.

חוקרים ופחשנים רבים ניסו לפענח את תעלומת שינאתם של יוצאי ארצות-ערב בארצות-המולדה. הסיבה השנויה ביותר היא שהם מכירים את המצבים מקרוב, וכי הם יודעים כי "הערבים רצו תמיד להרוג את היהודים" וזוהי אגדה. היחס ליהודים בארצות-האיסלאם היה, במשך שנים ארוכות, טובלני לאין שיעור יותר מאשר באירופה. "ספרים" נולדו באירופה המיוזרה. בהיסטוריה הערבית, ההתפרצויות נגד היהודים היו נדירות ביותר.

גדולי ההגאים היהודיים בארצות-האיסלאם כתבו בעבר בית, היו מקבילים על ראשי התרבות הערבית. השפעת הגומלין היתה מבורכת. לא רק בעבר המוסלמי. ושני המצדדים הכירו בה. הרמב"ם היה רופא האישי של גדולי המצביאים המוסלמיים. צלאח-אל-דין אל-איובי, האישי שמגד את הצלבנים, שונא היהודים. בשום ארץ ערבית לא ארע דבר דומה לשואה ההיסטורית או לפוגרומים השנתיים של ארץ-המצרים — אך יהודי-המיוזרה שונאים את הערבים יותר מכפי ששונאים יוצאי-גרמניה או יוצאי-רוסיה את ארצות-המצרים. אלה מערערים את התרבות הגרמנית והרוסית, שהיא תרבותם, וכך לא נפלו קרבן לשינאה העצמית.

פיתרון התעלומה טמון בבעיות ההזדהות של רוב בני "עדות-המיוזרה". הם זקוקים באופן נואש להרגשת ההשתייכות ללאום, המקנה לבניו מעמד עליון. הם זקוקים לאויב נחות, שאשר לכזו לו ולשנאו — הנאויב היחידי הבא בחשבון הוא הערבי.

ככך שמחריפה המידחמה בערבים, כן גוי ברת הרגשת השותפות האומית החובקת את כל העדות, ויחד עימה גדלה תחושת האושר והביטחון בלב "עדות-המיוזרה", המרגישות שהן שותפות רצויות במאמץ.

זמן רב לפני שהעולה החדש מנחם בגין הופיע על במת ישראל, כבני היהודי בני עדות-המיוזרה צמודים לזאב ז'בוטינסקי ולתורתו. חלקם באצ"ל ובבית"ר עלה בהרבה על חלקם בכל גוף פוליטי או צבאי אחר. שסנות-התיקוה, והשכונות הדומות לה ברחבי הארץ, היו מאז ומעולם מיבצרי הרחיוויונים.

הקריאה "כ—גין—ל—שיד—טון!" שהידידה בארץ מזה שנים רבות, היתה תמיד קריאתה הקרב של בני שכונותיהעונו. היא לא הייתה הצהרה פורמלית בלבד. היא היתה קריאה ממעמיקהנפש, קריאה להשתייכות.

שום בעייה סוציאלית לא יכלה להסיח את דעתן של שכבות אלה מן הצורך המרכזי הזה להשתייך לעם עליון. הפנתרים השחורים, שהתרכזו בבעייה הסוציאלית של שכונותיהעונו, יכלו לגרום נוספת חולפת, אך גזר עליהם להתפורר ולהתפזר. פרי עצמם עבר אוטומטית לידי בגין.

הימין החדש

כאורה יבד היה בגין לשבת בחיבוקידיים. להמתין שכל התהליכים ישילו. מערכת-החינוך של ממשלת-המעמד השמירה למענו את הנוער. מבלי שהשרים הפדופוסורים המלומדים במשרד-החינוך יבינו את המתרחש בין כותלי בית-הספר, ואילו התהליך הדמוגרפי הגדל מדי יום את ציבור בוחריו השוטנציאליים בדרך הפשוטה ביותר: הלידה.

כי הריבוי הטבעי הגדול ביותר באוכלוסיה היהודית בישראל קיים דווקא באותם שני ציבורים, המספקים לבגין ולשותפיו את הקולות: בני עדות-המיוזרה הציבור הדתי, לעומת זאת קטן הריבוי בציבורים הרחוקים ביותר מבגין ומשותפיו. אין זה מיקרה: יש קשר הדוק בין שיעור-הריבוי ובין האמונה הדתית. ארץ-המוצא המסורת המישפחתית.

שני תהליכים אלה — החינוכי והדמוגרפי — נמשכים. הם מבטיחים לבגין עתידה בטוחה בשנים הבאות.

אולם גם ב"יישוב הוותיק" היתה תזוזה — אם לא במישרין לעבר בגין, הרי לפחות אל מחוץ למחנה, תנועת העבודה". תזוזה זו הגיעה השנה אל תחת-ההיבטים השונים.

במשך 29 שנות-ההמתנה ארע בארץ תהליך סוציאלי-השפך חלקים גדולים של הציבור, שראה את עצמו עד כה כמחנה "ארץ-ישראל העובדת", לשיבת-בניינים, "מסור דת", בעלת-נכסים. פועלים הפכו קבלנים, בעלי-מלאכה הפכו מנהלים-מיפעלים. חולקים חנוונים קטנים הפכו בעלים בעמם. כשהחל ניכר מהונם בא להם מהעלמת-מס.

הסיסמות הסוציאליסטיות של אתמול נראו למעמד חדש זה כמגוחכות, ואף כמסוכנות, וכזו-ההשכיחה, שהיתה אך אתמול מקודשת בעיניהם. מאחר שהבטיחה להם את היכולת לשפר את מצבם, נראתה להם עתה כסכנה לאומית, כמכשיר שנועד לקחת מהם את מה שהשיגו בעמל כפיהם, או תוך הסתכנות בהסתרה-חוק.

לפני 29 שנים היה ה"שמאל" כאופנה. השמאל יצר ערכים, הוליד שירה ופפרות, הקים את ההסתדרות, את התנועה הקיבוצית המפוי ארת, את ההגנה. השמאל היה כוח. הוא סיפק את המנהיגים, האנשים, המנהלים. ה"ימין" נדד ספרים בזוים, חנוונים, פורשים, מיפי גגות כרשות.

הכל רצו להשתייך לשמאל, איש לא רצה להשתייך לימין. תנועות-חרות הכחישה בזעם את הסענה שהיא מהווה את הימין הקיצוני.

מישגים אלה השתנו, יחד עם המציאות החברתית. המעמד הרכושני החדש, הכלל רבים מבני "ארץ-ישראל העובדת" שעלו לגולה במגננוני השילטון, המשק, הצי בא המיפלגות, עברו בהדרגה לתפיסות "ימניות".

תחילה היה זה תהליך לא-מודע. אך ככל שגדל ביטחונה העצמי של שיכבה זו, כן מרדה נגד ההגדרות שהטילו דופי במעמדה. השמאל יצא מן האופנה. ה"שמאל לנות" הפכה מלת-גידוף, הרוב רצה להשתייך ל"מרכז", שלא היה אלא ימין. הזאמיצים יותר החלו מטיפים בגלוי ובפה מלא לתפיסה ימנית מוצהרת, המספקת בסיס אידי-אולגי לזכויות-היתר שלהם.

יש לתהליך זה הרבה סממנים, החל ביחס להון השחור וכלה בגישתו למערכת-המיסים. אך נדמה כי אכן-היבטון הפשוטה הנבטוהה ביותר היא היחס לזכות-השכיחה.

בגין בקדום, לאחר בחירתו

ההתנגדות לה גדלה במהירות מזהימה. גברה גם בקרב העובדים עצמם. פשטה ההלצה שכל עובד בישראל מתנגד לכל השביתות, מלבד השביתה שלו עצמו.

זהו סימן בטוח לניצחוננו של רעיון: שגם קורבנותיו מקבלים אותו כתורה מסוינה.

תביעתו הנושנה של זאב ז'בוטינסקי להגנת בוררות הובה, שצמחה על רקע שונה לגמרי ושנועדה רק לתקופה שעד להקמת המדינה, נתקבלה על-ידי הימין החדש כדגל אקסאלוי ביותר.

על פי סממן זה ברור כי ד"ש נולדה כתנר עה ימנית מובהקת, אף שדגנה בהגדרה הזה"י

רה של "מרכז". גם מבחינה זו היא היתה תח"נתימערב מ"ארץ-ישראל העובדת" ל"ארץ-ישראל השלמה".

החיסול העצמי

ל התהליכים האלה היו גלויים לעין כבר מוזמן. הדבר היחידי המפגיע בניצחון הליכוד היה עצם האפתעה שבו.

כבר לפני ארבע שנים, כאשר קם הליכוד, היה ברור כי המיבנה החדש מבטא את תחושת הביטחון ושאיפת השילטון של המעמד החדש, שקם במדינה.

כאשר העניק לארץ שרון, את תואר אישי-השנה תשל"ג, בול הצלחתו בהקמת הליכוד, הגדיר העולם הזה את משמעות הגורם החדש: קריאת-התגר של "הימין החדש", השופע מרץ רחני ומעשי, השולח את ידו אל השילטון, לעומת ההתנוונות הגוברת של השילטון הקיים.

כאשר בחר העולם הזה ברב משה לוינגר כאישי-השנה תשל"ו, הצביע על עלייתה המהירה של הלאומנות הדתית, פרי מערכת-החינוך הממלכתית, שהתבטאה בגרש-אימונים.

כל התהליכים שהעזו את מנחם בגין לשיד'טון החלו והבשילו תחת שילטון "ארץ-ישראל העובדת".

כאשר הדיע השנה יצחק רבין שהקים צוותים מיידים כדי להבטיח את העברתו המסודרת של השילטון לידי ממשלת הליכוד, התלוץ במרוצת אחד מראשי השמאל: "המעמד כולו היה בשנים האחרונות צוות להעברת השילטון לליכוד. זהו התפקיד היחידי שהוא מילא בהצלחה".

יש בהערכתו זו הרבה מן האמת ההיסטורית.

בניגודין העלה ארצה את המוני העולים מארצות-ערב, ובהגיעם הגיה להם להתקיים בגנו סוציאלי ורוחני, ללא שילוב אמיתי בגוף המדינה ובתרבותה. הדיכויים על מיווג-גלויים נשארו מליצות ריקות — אולי מפני שהתפקיד היה גדול מדי, בכך הרכיב בצצת-זמן, שמוכרחת היתה להתפוצץ בבוא העת תחת רגלי המישטר שלו.

השבו עז בניין הארץ, לא חשבו עז בניין העם.

בניגודין חיסל את הורם השלישי בחינוך, וניצח על הקמת מערכת "ממלכתית" שכיוונה את החינוך ה"כללי" ה"דתי" באפיק לאומני צר, שהיה מוכרח להניב פירות באוישים.

ממשלה של המערך היא שהחמיצה את ההודמנות ההיסטורית להשיג שלום בהלם הראשון שלאחר מילחמת ששת-הימים, ושקבעה את המדיניות של הדיכוק אל כל השטחים הכבושים, עד כמה שניתן וכל זמן שניתן. לוי אשכול ועמיתיו לא הבינו כי לשילטון-קיבוש יש דינאמיות משלו, לא רק כלפי חוץ, אלא גם — ובעיקר — כלפי פנים. היבוש כבש את הכובש.

פנחס ספיר וחבריו, אשפי הכלכלה של "תנועת העז בודה", הם שיצרו את המערכת הכלכלית, שהעבירה את העוצמה הכלכלית הסוציאליט לידי מעמד חדש, המנוכר מערכיה ומשילטונה.

כמו במהפכות רבות קודמות בהיסטוריה, ניצח המישטר הישן בעצמו עז תהליך היסולו.

המיפגש ההיסטורי

ב עיד המים מצטברים בתהליך איטי אך מתמיד מאחורי הסכר, נרקב הסכר עצמו מבפנים. על פי ההגדרה הקלאסית של פרוצקי, מת-רחשת מהפכה כאשר המישטר הישן אינו מסוגל עוד לפתור את בעיות-היסוד של החב"רה, וכאשר נוצר כוח אלטרנטיבי המסוגל להקים מישטר חדש.

בעוד שהתהליכים הפוליטיים, הסוציאליים, החינוכיים והדמוגרפיים יצרו את הכוח שהיה מוכן ומסוגל להקים במדינה מישטר חדש, הוכיח המישטר הישן לעיני כל, מדי יום ביומו, את אי-כישורו לספק תשובה אף לאחת השאלות היסודיות של המדינה: בעיות השלום, החברה, הכלכלה. הוא נרקב לעיני כל, חדל להוות מוקד למשיכת הטובים ובעלי-החזון, ולא היה מסוגל לתפקד במינימום של כושר ויעילות.

כאשר סכר הולך ונרקב, ולחץ-המים הולך וגובר, ניתן לחשב בדיוק מדעי מתי מוכרח הסכר לקרוס. אולם למי שחזוה באסון, נראה כאילו הכל מתרחש לפתע, באורח דרמאטי ועוצרנישימה: ברגע אחד עומד הסכר, חסון ויציב, וברגע הבא הוא קורס תחתיו, וזרם כביר של מים פורץ ושוטף את הארץ.

זהו מה שקרה ב-17 במאי 1977. יום לפני כן היה נדמה ששילטון תנועת-העבודה הוא ניצחי, למרות כל הבינויות. יום לאחר מכן היה שילטון זה נחלת העבר הרחוק, משהו השייך לערימת-גרוטאות של ההיסטוריה.

יום לפני כן היה מנחם בגין פיזיקאאי קשיש ובחתימוצלה, שנחל שמונה מפלות רצוי פות בבחירות, ושדעת הכה היה צפוי למפלתו התשיעית. יום לאחר מכן היה ברור כי נערך המיפגש ההיסטורי: המנהיג שהמתין לעם נפגש עם העם שחיפש את המנהיג. 29 שנות ההמתנה הגיעו לקיצן.

מאתו רגע היה רק מיעמד אחד לתואר אישי-השנה תשל"ו: **מנחם בגין.**